

Для цитування. Подкоритова Л. О. Актуальність дослідження психологічної нонфікшн літератури. Progressive Opportunities and Solutions of Modern Scientific Potential : XLI International scientific and practical conference. (October 2-4, 2024) Toronto, Canada. International Scientific Unity, 2024. С. 7-9.

Назва конференції – XLI Міжнародна науково-практична конференція «Progressive Opportunities and Solutions of Modern Scientific Potential»

Назва секції – Мистецтвознавство та літературознавство

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НОНФІКШН ЛІТЕРАТУРИ

Подкоритова Лариса Олександрівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та педагогіки,
Хмельницький національний університет
larisa.podkoritova@gmail.com

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть стрімко зріс інтерес до літератури, яку дослідники називають по-різному: документалістика, фактографія, література факту, література нонфікшн [1]. У нашому дослідженні ми будемо використовувати термін «нонфікшн».

На сьогодні немає однозначного розуміння цього терміну. У своїх роботах [3] ми спираємося на дихотомічний поділ родового поняття «література» за ознакою «вигаданість» (англ. «fiction»): фікшн (вигадана, або художня, література) і нонфікшн (невигадана література, яка базується на фактах реального життя, науки тощо) [2].

Огляд наукових статей за темою дослідження (О. Алексєєв, О. Афанасьєв, І. Василенко, М. Варикаша, Н. Гарисименко, А. Зелінська, О. Колінько, Н. Колошук, С. Кондратюк, О. Косюк, О. Льода, Е. Огар, О. Пилипців, Т. Чикалова та ін.) показує, що в українському літературознавстві тема нонфікшн літератури відносно нова і мало вивчена. На противагу, сайти книжкових інтернет крамниць активно пропонують надзвичайно широкий вибір нонфікшн літератури.

Сам термін «нонфікшн» і в комерції, і в науці застосовують до багатьох жанрів: публіцистики, документалістики, есеїстики, мемуарів, біографій, щоденників, підручників, науково-популярної літератури, тревелогів, репортажів, мотиваційної і просвітницької літератури тощо. При цьому, довкола того, що саме може називатись нонфікшн літературою, а що – ні, точаться досить бурхливі дискусії (О. Афанасьєв, І. Василенко, А. Зелінська, О. Колінько). Відповідно, дискусійною лишається і тема класифікації творів цього жанру та визначення їх стилістичних та інших літературних особливостей. Зокрема значна

увага приділяється визначенню меж понять «документалістика», «репортаж», «нонфікшн» (О. Колінько, О. Афанасьєв, І. Василенко, Н. Герасименко, Н. Колошук та ін.). Натомість є досить чітко визначені функції нонфікшн літератури (О. Колінько, А. Грезійон).

Виявлено досить значний інтерес до дитячої нонфікшн літератури і можливостей її застосування у педагогічній практиці (С. Кондратюк, Т. Чикалова, О. Льода, Е. Огар та ін.).

На нашу думку, нонфікшн літературу можна поділити на декілька різновидів, зокрема за галуззями знання (астрономія, біологія, економіка тощо). Останні роки особливо зріс інтерес до нонфікшн літератури з психології. Сьогодні у зв'язку з війною і зростанням обумовлених нею психологічних проблем, цей інтерес зріс ще більше.

Таким чином, доцільно вжити поняття «**психологічний нонфікшн**», під яким ми розуміємо нехудожню літературу, яка у доступній читача формі розповідає про способи самопізнання, саморозвитку, саморегуляції людини, її стосункам з іншими та собою та інші психологічні феномени. На жаль, у літературознавчих працях, цьому різновиду нонфікшн фактично не приділено увагу, попри її наростаючу і досить давню популярність та значну представленість в інтернет-крамницях видавництва.

Таким чином, актуальність дослідження психологічної нонфікшн літератури обумовлене певними суперечностями між практикою і теорією літератури:

1) між значною популярністю і широкою представленістю творів нонфікшн у комерційній літературній сфері України і світу та недостатньою окресленістю меж поняття «нонфікшн» як літературного жанру;

2) значна затребуваність психологічної нонфікшн літератури і незначна її дослідженість літературознавцями.

Відповідно об'єктом дослідження має бути сучасний нонфікшн як літературний жанр, а предметом особливості сучасної психологічної нонфікшн літератури.

Дослідження може бути спрямоване на те, щоб здійснити цілісний і комплексний аналіз особливостей сучасних психологічних нонфікшн творів.

Відповідно, досягнення цієї мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- простежити історію становлення психологічної нонфікшн літератури;
- визначити зміст поняття «психологічний нонфікшн»;
- виявити та описати типи психологічної нонфікшн літератури;
- проаналізувати за визначеними типами приклади психологічної літератури.

Комплексний підхід до вивчення особливостей сучасної психологічної нонфікшн літератури має здійснюватися за допомогою аналізу, синтезу, порівняння, систематизації, узагальнення даних наукових джерел і книг відповідного напрямку. Доцільним також убачається використати анкетування для визначення ставлення й обізнаності людей щодо психологічної нонфікшн літератури.

Теоретичне значення такої роботи полягає в подальшому уточненні особливостей, типів і функцій психологічної нонфікшн літератури. Проаналізований матеріал – важливе додаткове інформаційне джерело як для літературознавців, так і для психологів, педагогів, інших фахівців, які у своїй професійній діяльності можуть використовувати нонфікшн літературу як допоміжний метод роботи. А практичне значення – в тому, що отримані результати дослідження можуть бути використані у спецкурсах з літературознавства, письменницьких курсах і семінарах, а також бібліотерапії як методі психологічної допомоги людині за допомогою книги. Окрім того, вказаний матеріал може слугувати джерельною базою для літературознавчих, психологічних і педагогічних досліджень.

Висновки. Дослідження психологічної нонфікшн літератури є актуальним у літературознавстві, оскільки відповідає сучасним тенденціям у читацьких запитах, книговидавництві і браком відповідних наукових праць. Проведення такого дослідження може виявити специфічні риси психологічної нонфікшн літератури, її різновиди і тенденції розвитку.

Список використаних джерел

1. Варикаша М. Література non-fiction: поміж фактом і фікцією. *Актуальні проблеми слов'янської філології*. 2010. Вип. XXIII. Частина 3. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/38201/03-Varykasha.pdf> (дата звертання: 16.11.23).
2. Зелінська А. Семантичні межі поняття «книга нонфікшн». *Актуальні питання масової комунікації*. 2015. 18. С. 62–73. URL: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=460506> (дата звертання: 16.11.23).
3. Подкоритова Л. Варіативність сучасної нонфікшн літератури. *Поділля. Філологічні студії* : електронний збірник наукових праць. Головний редактор М. Торчинський. Хмельницький, 2024. Випуск 17. Т. 2. С. 97-102.